

Cena Václava Bendy

Dne 16. listopadu 2010 se uskutečnilo na půdě Ústavu pro studium totalitních režimů slavnostní udílení Ceny Václava Bendy a předání pamětních medailí Za svobodu a demokracii.

Cena Václava Bendy udílená Ústavem pro studium totalitních režimů byla předána:

gen. Karlu Mejstříkovi
(in memoriam)

Karel Mejstřík, legionář, československý důstojník, během 2. světové války účastník odboje, zprostředkoval podporu deportovaným do ghetta v Terezíně. Aktivně se podílel na přípravách protiněmeckého povstání, 5. května 1945 se stal vojenským velitelem města Zbraslav a členem Revolučního národního výboru. Po kapitulaci Zbraslavi byl 6. května 1945 zavražděn příslušníky SS.

gen. Jaroslavu Untermüllerovi
(in memoriam)

Jaroslav Untermüller, legionář, generál čs. armády, v roce 1939 penzionován, zapojil se do odbojové činnosti. V ranních hodinách 9. května 1945 byl ve svém domě v Praze omylem zastřelen sovětskými vojáky.

Oldřichu Peclovi
(in memoriam)

Oldřich Pecl, absolvent práv na UK, advokát, během německé okupace spolupracoval s odbojovou skupinou Parsifal. Po únoru 1948 podporoval národní socialisty, udržoval kontakty s představiteli exilu a podával jim zprávy o situaci v ČSR. Je mu též přisuzováno autorství *Memoranda československé demokratické opozice*, zasláného na podzim roku 1949 do zahraničí s cílem upozornit na totalitní poměry v Československu. Oldřich Pecl byl zatčen, vyšetřován a odsouzen k trestu smrti ve vykonstruovaném politickém procesu jako člen tzv. záškodnického spiknutí proti republice. Popraven byl společně s Miladou Horákovou, Janem Bu-

chalem a Závišem Kalandrou 27. června 1950.

Rastislavu Váhalovi
(in memoriam)

Rastislav Váhala se během 2. světové války zapojil do protinacistického odboje. V létě 1944 se stal styčným důstojníkem generála Vojtěcha Borise Luži. Patřil mezi velitele ilegální skupiny Avala – Modrý kruh. Po 2. světové válce působil jako obhájce u státních soudů. Během obhajoby generála Heliodora Píky se snažil zachránit život tohoto válečného hrdiny. Podal zmáteční stížnost a požádal o milost prezidenta republiky. Po popravě generála Píky uzavřel svou advokátní kancelář, živil se manuální prací. I přes stálý dohled Státní bezpečnosti se po zbytek života snažil o rehabilitaci generála Píky. Jeho kniha *Smrt generála* o vykonstruovaném procesu mohla vyjít až po jeho smrti v roce 1992.

Štefanu Bučkovi
(in memoriam)

Štefan Buček odešel v roce 1949 do Rakouska, kde navázal spojení s americkou vojenskou kontrarozvědkou CIC a převáděl osoby z Československa. Po absolvování několika cest za železnou oponu byl na jaře 1950 zatčen při převádění kurýrů Tomáše Chovana a Rudolfa Pčolky. Státní soud v Bratislavě ho odsoudil ke dvacetiletému trestu odnětí svobody, propadnutí veškerého majetku a ztrátě čestných práv občanských na deset let. Trest vykonával v Leopoldově a v Jáchymově. Propuštěn byl v roce 1962. Po pádu komunistického totalitního režimu v Československu byl jedním ze zakládajících členů Konfederace politických vězňů.

Štěpánce Balouškové
(in memoriam)

Štěpánka Baloušková, manželka účastníka II. odboje, po roce 1948 navázala kontakt s jedním z civilních zaměstnanců tábora nucené práce ve Vykmanově a přes značné osobní riziko zprostředkovala celkem dvanácti odsouzeným písemné spojení s rodinami a dodávky léků, nejn nutnějších potravin, peněz a cigaret. Na tuto činnost získávala potřebné finanční prostředky účetnickými pracemi.

Ivaně Tigridové
(in memoriam)

Ivana Tigridová, manželka Pavla Tigrida, pracovala po odchodu do exilu také jako sekretářka redakce revue *Svědectví*. V sedmdesátých letech vydávala časopis *Help and action*. Podílela se na pašování literatury do Československa, organizovala finanční pomoc pro disent a všemožně upozorňovala na porušování lidských práv v sovětském bloku.

Pavlu Knihařovi

Pavel Knihař v roce 1948 jako sedmnáctiletý založil se svými přáteli Organizaci svobodných studentů a vydával ilegální časopis *Svobodný hlas*. Po zatčení v červnu 1948 byl jako nezletilý na základě amnestie propuštěn z vazby, čehož využil k emigraci. V listopadu 1948 vstoupil ve Francii do cizinecké legie, s níž se na jaře následujícího roku vylodil v Saigonu. Přežil tvrdé boje s vietnamskými partyzány i pravidelnými oddíly Viet Minhu. Následně byl nasazen v Alžírě. V roce 1978 legii opustil v hodnosti kapitána. Dne 5. července 1978 byl jmenován rytířem Čestné legie.

Zasedací síň, v níž proběhlo předávání Ceny Václava Bendy. V první řadě zprava: Růžena Krásná, Evžen Seidl, Pavel Knihař, Lea Rathauzová, dcera Rastislava Váhalý, Irina Sajenková-Kodešová a Vladimír Pecl, synovec Oldřicha Pecla.

Foto: Přemysl Fialka

Evženu Seidlovi

Evžen Seidl, člen protikomunistické skupiny Mapaž, která působila převážně na Lounsku a Mělnicku. V zinscenovaném procesu se členy skupiny byl v říjnu roku 1949 odsouzen k dvaceti letům odnětí svobody. Amnestie se dočkal v jáchymovských lágrech v roce 1960.

Růženě Krásné

Růžena Krásná, krajská tajemnice Čs. strany národně socialistické v Liberci. Roku 1949 byla zatčena a ve veřejném monstrprocesu s poslancem Emilem Weilandem odsouzena k trestu smrti, respektive dvaceti letům odnětí svobody. Propuštění se dočkala na základě amnestie v roce 1960. Po roce 1989 patřila k zakladatelům Konfederace politických vězňů.

Jánu Zemanovi

Ján Zeman pracoval po 2. světové válce v konstrukčním oddělení Po-

vážských strojíren. Začátkem března 1949 jej kontaktoval kurýr Štefan Gavenda ze zpravodajské skupiny Františka Bogataje s návrhem na spolupráci. V srpnu 1949 byl zatčen. Státní soud v Bratislavě jej v procesu Ján Zeman a spol. odsoudil k trestu smrti a ke konfiskaci majetku. Po intervenci zastupitelského úřadu Spojených států amerických mu byl rozsudek změněn na doživotí.

Irině Sajenkové-Kodešové

Irina Sajenková, narozená v Tambově u Moskvy. Po smrti svého otce se vrátila do Československa. V roce 1945 se vdala a narodila se jí dcera. Následně získala československé státní občanství. V roce 1950 však byla zadržena příslušníky Státní bezpečnosti, předána KGB, odvečena do sběrného tábora ve Vídni a posléze převezena do Moskvy. Na základě vynuceného sebeobvinění rozhodl

vojenský soud o její deportaci na Sibiř do Gulagu. V důsledku politických změn se roku 1956 dočkala propuštění a následně byla rehabilitována. Kontakt s rozdělenou rodinou však mohla navázat až v roce 1969. Stala se členkou sdružení Memorial, které se angažuje v pomoci nezákonně stíhaným. Československé občanství získala zpět až v roce 2000.

Františku Vojtáskovi

František Vojtásek, důstojník poválečné Zpravodajské správy Generálního štábu. Od roku 1968 působil jako zástupce rezidenta čs. vojenské rozvědky v Paříži a pod dojmem okupace Československa v srpnu 1968 se stal spolupracovníkem francouzské zpravodajské služby SDECE. Byl odhalen sovětským KGB. Po zatčení v únoru 1978 odsouzen k pětadvaceti letům odnětí svobody. Propuštěn v březnu 1990.

Dicku Verkijkovi

Dick Verkijk, člen protinacistického odboje, dopisovatel nizozemských novin a televizních společností. Koncem 60. let minulého století byl v Československu zatčen, krátce uvězněn a prohlášen za nežádoucí osobu. Po vzniku Charty 77 navštívil společně s nizozemským ministrem zahraničních věcí Maxem van der Stoeltem v Praze Jana Patočku. Toto setkání s mluvčím Charty 77 mělo v době zvýšeného tlaku komunistického totalitního režimu mimořádný význam pro celou opozici.

Heleně Berthelonové

Helena Berthelonová emigrovala v 60. letech a pomáhala organizovat dodávky zakázané literatury do Československa, výraznou měrou se podílela na činnosti redakce časopisu *Listy*. Až do pádu komunistického totalitního režimu podporovala disent ziskáváním finančních prostředků a jejich distribucí během svých návštěv Československa.

Dagmar Andrtové-Voňkové

Dagmar Andrtová-Voňková, členka neoficiálního hudebního sdružení folkových písničkářů Šafrán, nesměla umělecky vystupovat ani vydávat své písně. I přes značný tlak ze strany totalitního režimu neustoupila ze svých zásadových postojů, za což zaplatila dlouholetou uměleckou ostrakizací.

Boženě Kuklové-Jíšové

Božena Kuklová-Jíšová, účastnice protikomunistického odboje. Po zatčení v roce 1953 byla odsouzena na deset let. Po propuštění v roce 1960 pracovala jako uklízečka na stavbě, tovární dělnice a později jako sociální pracovníce. Pod pseudonymem publikovala zprávy v časopise mezinárodní organizace politických vězňů INTER-ASSO *Mukl*. Její vzpomínky na více než dvě desítky spoluvězeňkyň, které vyšly pod názvem *Krásná nemá paní*, jsou důležitým pramenem našich moderních dějin.

Jaroslavu Vrzalovi

Jaroslav Vrzala, aktivní člen Orla a mládeže Čs. strany lidové. Krátce po únoru 1948 odešel do exilu. V ob-

Irina Sajenková-Kodešová

Dick Verkijk

Stanislav Cába

Pavel Knihař a Růžena Krásná

Foto: Přemysl Fialka

dobí 1952–1960 byl místopředsedou Mezinárodní unie mladých křesťanských demokratů. V roce 1955 se stal generálním tajemníkem Rady svobodné mládeže a spoluvydavatelem časopisu *Svobodná mládež*, který informoval mladé lidi o situaci za železnou oponou. Od roku 1958 pracoval jako redaktor českého vysílání francouz-

ského rozhlasu. Spolupracoval s Pavlem Tigridem na časopisu *Svědectví*, vydával časopisy *Nové obzory* a *Rozmach*.

Paulu Lendvaiovi

Paul Lendvai, redaktor maďarských sociálnědemokratických novin. Za svou činnost byl v roce 1953 zatčen a po tři roky měl zakázán výkon novinářského povolání. V důsledku potlačení protikomunistického povstání v Maďarsku odešel v roce 1957 do Vídně. Během tzv. normalizace udržoval rozsáhlé kontakty s československým disentem. V druhé polovině 80. let se ho snažila kontrolovat Státní bezpečnost. Od roku 1982 byl vedoucím východoevropské redakce ORF, jedním z nejerudovanějších znalců problematiky východní a střední Evropy.

Stanislavu Cábovi

Stanislav Cába, člen odbojové skupiny Legie Svobody – DAAK, nesl odpovědnost za její činnost v kraji Ústí nad Labem a jako člen vedení dozoroval i další oblasti. V evidenci odbojové organizace vedl asi 500 osob. V listopadu 1953 byl zatčen, vyšetřován a odsouzen ke dvaceti pěti letům vězení. V odporu proti totalitnímu režimu neustal ani ve vězeních a v pracovních táborech. Propuštění se dočkal až v listopadu 1967.

Anně Magdaleně Schwarzové

Sestra Magdalena, občanským jménem Anna Schwarzová, pochází z pražské židovské rodiny a větší část nacistické okupace prožila v Terezíně. Po válce se angažovala v Ústředí katolického studentstva a Katolické lize akademické. V únoru 1953 byla zatčena a až do roku 1960 vězněna. Po propuštění ji jako karmelitánku sledovala Státní bezpečnost, přesto v průběhu 70. let minulého století udržovala úzké vztahy s představiteli domácí opozice včetně Charty 77. V polovině 80. let se přestěhovala do Polska, Státní bezpečnost ji následně zařadila na index nežádoucích osob. Sestra Magdalena žije v klášteře bosých karmelitánek v Krakově.

Veronika Schováňková